

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-68>

**THE RELIGION IN SHAPING PUBLIC OPINION
IN THE CONTEXT OF GLOBAL POLITICAL CHALLENGES**

**РЕЛІГІЯ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ
В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ**

Dobrodum O. V.

*D.Sc. in Philosophy, Professor,
Professor of the Department
of Journalism and Advertising,
State University of Trade
and Economics
Kyiv, Ukraine*

Добродум О. В.

*доктор філософських наук,
професор,
професор кафедри журналістики
та реклами,
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Глобальні політичні виклики сучасності визначають трансформацію суспільних процесів, у яких формування громадської думки постає ключовим чинником політичної динаміки. Традиційні проблеми – війни, міграційні кризи, нерівність, гібридні конфлікти – набувають нових форм в умовах постсекулярного суспільства, де релігійні та політичні чинники взаємодіють у глобальному масштабі, створюючи складну мережу комунікативних впливів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення того, як глобальні політичні виклики трансформують процеси формування громадської думки та яку роль у цьому відіграє релігійний чинник в умовах, коли інформаційний простір стає полем гібридних конфліктів, а релігійні інституції зберігають значний вплив на масову свідомість.

Полігібридна війна поєднує військові, інформаційні, економічні та політичні інструменти впливу на суспільну свідомість. В Україні вона ведеться не лише на фронті, але й в інформаційному просторі, де боротьба з фейками та пропагандою безпосередньо впливає на формування громадської думки. Релігійний чинник у цьому контексті набуває особливого значення, оскільки релігійні інституції здатні легітимізувати або делегітимізувати політичні наративи, впливаючи на масову свідомість через авторитет церкви [1, с. 151]. Як зазначає О. Корнієвський, релігійна складова національної безпеки стає важливою умовою релігійного життя українського народу, яка в умовах війни може становити загрозу національним інтересам держави, особливо коли релігійні організації використовуються як інструмент зовнішнього впливу [1, с. 152]. О. Предко наголошує,

що релігійна безпека є невід'ємним компонентом нової публічної політики, що потребує вироблення актуальної концепції з урахуванням сучасних воєнних реалій та глобальних політичних трансформацій [3, с. 50]. Вона підкреслює, що в умовах війни релігійний чинник може виступати як чинник консолідації суспільства, так і інструмент його дестабілізації, залежно від політичної орієнтації релігійних інституцій та їх зв'язків із зовнішніми центрами впливу [3, с. 52].

В. Бокоч аналізує використання релігійного чинника в гібридній війні на Сході України, зазначаючи, що релігія стала одним із ключових інструментів інформаційно-психологічного впливу на населення окупованих територій [2, с. 28]. Вона доводить, що Російська православна церква активно використовується для легітимації агресії та формування проросійської громадської думки серед вірян, що створює серйозні виклики для української державної політики у сфері релігійної безпеки [2, с. 29]. Дослідниця наголошує, що протидія цим впливам потребує не лише адміністративних, але й ідеологічних заходів, спрямованих на формування стійкої громадської думки щодо ролі релігії в національно-визвольній боротьбі [2, с. 30].

Релігійні організації використовують цифрові платформи для комунікації з вірянами, що створює нові форми політико-релігійної взаємодії в онлайн-просторі. С. Гераськов аналізує адаптацію Православної церкви України до глобальних політичних процесів, зазначаючи, що отримання томосу про автокефалію стало не лише церковною, але й політичною подією, яка суттєво вплинула на громадську думку в Україні та за її межами [6, с. 140]. Він підкреслює, що ПЦУ поступово інтегрується в глобальні релігійні мережі, що відкриває нові можливості для публічної дипломатії та формування позитивного іміджу України на міжнародній арені [6, с. 145].

Міграційна політика є ключовим викликом, що визначає політичну динаміку сучасних суспільств. У США та Європі вона створює соціальні напруження та політичні конфлікти, що відображаються в медійному дискурсі. Релігійний чинник відіграє важливу роль у формуванні ставлення до мігрантів: релігійні спільноти можуть як сприяти інтеграції, так і посилювати ксенофобські настрої. Для України ця проблема актуалізувалася через вимушене переміщення мільйонів громадян, де релігійні інституції взяли на себе функцію підтримки внутрішньо переміщених осіб, впливаючи на громадську думку щодо міграційної політики. О. Саган у своєму аналізі зазначає, що більшість внутрішньодержавних конфліктів у світі мають релігійне підґрунтя або сформоване на основі релігійних ідей протистояння, що безпосередньо впливає на міждержавні відносини [4, с. 3]. Він наголошує, що релігійний чинник активно впливає на міждержавні відносини завдяки

феномену глобалізації та розвитку транснаціональних релігійних мереж, які здатні формувати громадську думку одночасно в багатьох країнах [4, с. 5].

Гендерна політика є маркером глобальних політичних трансформацій. У країнах ЄС ці питання вирішуються на державному рівні, тоді як в Україні суспільна думка залишається переважно консервативною, що створює виклики для європейської інтеграції. Релігійні аргументи активно використовуються в публічному дискурсі для обґрунтування консервативних позицій, що впливає на формування громадської думки щодо гендерної політики. В. Бедь аналізує роль православ'я в контексті глобальних викликів та "нового світового порядку", зазначаючи, що релігійні інституції стикаються з необхідністю вироблення власної позиції щодо гендерних питань, яка часто суперечить секулярним європейським підходам [5, с. 8]. Він підкреслює, що в умовах світових конфліктів церква має виконувати місію морального авторитету, але водночас змушена реагувати на виклики, які ставлять перед нею сучасні політичні трансформації, що створює складну динаміку взаємодії між релігійними та секулярними цінностями [5, с. 12].

Постсекулярна теорія наголошує на співіснуванні релігійних і секулярних аргументів у публічному просторі. В умовах війни в Україні релігійний чинник відіграє особливу роль, впливаючи на національну ідентичність, консолідацію суспільства та громадську думку щодо європейської інтеграції. Дослідники фіксують зростання рівня довіри до церкви як до інституції, що демонструє реальну допомогу населенню в умовах війни, що безпосередньо впливає на її здатність формувати громадську думку з ключових політичних питань [6, с. 148].

Контраст із російським контекстом є показовим для розуміння ролі релігійного чинника в політичних процесах. У Росії РПЦ використовується державою для пропаганди концепції "священної війни" та ідеології "руського міра", вибудовуючи вертикальну, етатистську модель впливу на громадську думку. В Україні ж, за спостереженнями дослідників, релігійний чинник посилює горизонтальні зв'язки та екуменічну співпрацю, що позиціонує українську модель як чинник демократичної резильєнтності.

Українська модель політичних трансформацій має специфіку, зумовлену війною, європейськими прагненнями та історичним досвідом. Формування громадської думки в Україні відбувається під впливом інформаційної війни, мобілізації суспільства навколо національної ідеї та пошуку балансу між традиційними цінностями та європейськими стандартами. Релігійний чинник у цьому процесі відіграє подвійну роль: з одного боку, він консолідує суспільство

навколо спільних цінностей, з іншого – може створювати напруження між різними конфесіями та політичними силами.

Глобальні політичні виклики – війни, міграційні кризи, гендерна політика, цифровізація – визначають трансформацію суспільних процесів та формування громадської думки. У постсекулярному суспільстві ці виклики набувають нового виміру, де релігійний та політичний чинники створюють складну мережу взаємовпливів в умовах війни та європейської інтеграції. Подальші дослідження мають зосередитися на аналізі конкретних механізмів впливу релігійного чинника на формування громадської думки в умовах глобальних політичних трансформацій, а також на розробці рекомендацій для державної політики у сфері релігійної безпеки. Важливо також досліджувати потенціал релігійних інституцій як акторів публічної дипломатії та їх роль у формуванні позитивного іміджу України на міжнародній арені, що в умовах війни набуває стратегічного значення.

Література:

1. Корнієвський О. Політичні аспекти загроз національній безпеці України в духовно-релігійній сфері. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія*. 2009. № 12. С. 150–154.
2. Бокоч В. М. Релігія в гібридній війні на Сході України. *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право*. 2017. № 1/2(33/34). С. 27–31.
3. Предко О. І. Релігійна безпека/небезпека: можливості та загрози у сфері державно-церковних відносин. *Культурологічний альманах*. 2025. № 1(13). С. 48–54. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.6>
4. Саган О. Релігія як чинник міждержавних відносин. Religious Information Service of Ukraine. 2011. URL: <https://www.religion.in.ua/main/analitica/8633-religiya-yak-chinnik-mizhderzhavnix-vidnosin.html>
5. Бедь В. Православ'я і «Новий світовий порядок»: глобальні виклики, міжрелігійні кризи, роль політичної влади та місія Церкви в умовах світових конфліктів. Карпатський університет імені Августина Волошина. 2025. URL: <https://www.keuapc.org/2025/08/16/pravoslav-ia-i-novyj-svitovyj-poriadok-hlobalni-vykyly-mizhrelihijni-kryzy-rol-politychnoi-vlady-ta-misiia-tserkvy-v-umovakh-svitovykh-konfliktiv/>
6. Гераськов С. В. Православна Церква України в глобальній церковній політиці: виклики та перспективи для церкви і держави. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2019. № 2. С. 138–154.